

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ - ΙΣΤΟΡΙΑ - ΠΑΛΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

α. Σελίδες σχολικού βιβλίου 23-24

Από τα πολλά προβλήματα που κληροδότησε η οθωμανική κατοχή στο νεοελληνικό κράτος, ξεχώριζε για την έκταση, τη σημασία και την πολυπλοκότητά του το ζήτημα των «εθνικών γαιών». «Εθνικές γαίες» ήταν οι ακίνητες, οι κτηματικές ιδιοκτησίες των Οθωμανών στις περιοχές που περιήλθαν στον έλεγχο του ελληνικού κράτους. Η γη αυτή ανήκε είτε στο οθωμανικό δημόσιο είτε σε μουσουλμανικά ιδρύματα είτε σε ιδιώτες, ως ιδιοκτησία ή ως δικαίωμα νομής (εκμετάλλευσης).

Οι περιουσίες αυτές περιήλθαν στην κυριότητα του ελληνικού κράτους «επαναστατικώ δικαίω». Υπολογίζεται ότι η έκταση των εθνικών κτημάτων ανερχόταν χονδρικά σε 4.000.000 έως 5.000.000 στρέμματα.

β. Σελίδα σχολικού βιβλίου 143

Υπηρεσία που ιδρύθηκε στα πλαίσια της Ύπατης Αρμοστείας Σμύρνης και η οποία βοηθούσε όσους πρόσφυγες επέστρεφαν από την Ελλάδα (μετά τη λήξη του Α΄ παγκοσμίου πολέμου για την Τουρκία) να εγκατασταθούν στα σπίτια και τις ασχολίες τους.

γ. Σελίδα σχολικού βιβλίου 213-214

Κυβέρνηση που οργανώθηκε μετά την κήρυξη της επανάστασης στο Θέρισο (10 Μαρτίου του 1905), με πρόεδρο τον Ελευθέριο Βενιζέλο και υπουργούς τους Κ. Φούμη και Κ. Μάνο. Η κυβέρνηση προέβη στην έκδοση γραμματίων για εσωτερικό πατριωτικό δάνειο 100.000 δραχμών, οργάνωσε υπηρεσίες οικονομικών, συγκοινωνιών και διοίκησης, τύπωσε γραμματόσημα και εξέδιδε την εφημερίδα «Το Θέρισο». Η επανάσταση του Θερίσου είχε πλέον αποκτήσει ισχυρά ερείσματα σε όλη την Κρήτη, ενώ η χωροφυλακή, που υποστήριζε τον Πρίγκιπα, δεν ήταν σε θέση να ελέγχει τα πράγματα, καθώς μάλιστα πολλοί χωροφύλακες αυτομόλησαν προς τους επαναστάτες.

ΘΕΜΑ Α2

α. Λάθος

β. Σωστό

γ. Σωστό

δ. Λάθος

ε. Λάθος

ΘΕΜΑ Β1

α. Σελίδα σχολικού βιβλίου 76

Η νέα γενιά ασκούσε έντονη κριτική στους παλαιότερους και φρονούσε ότι το συνταγματικό πολίτευμα δεν μπορούσε να αναπτυχθεί, καθώς το εμπόδιζαν η Αυλή και ο ίδιος ο βασιλιάς, τον οποίο θεωρούσε πολιτικά ατάλαντο. Περί τα τέλη της δεκαετίας του 1850 έγινε φανερή μια συνολική δυσαρέσκεια μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού λόγω της οικονομικής δυσπραγίας και της δυσλειτουργίας του πολιτικού συστήματος και συγκροτήθηκαν αντιπολιτευτικοί όμιλοι με εκσυγχρονιστικά κατά κύριο λόγο αιτήματα: ελεύθερες εκλογές, φορολογική μεταρρύθμιση με στόχο την ελάφρυνση των αγροτών, κρατικές επενδύσεις σε έργα υποδομής, ίδρυση αγροτικών τραπεζών, απλούστερη διοίκηση. Τα αιτήματα αυτά εξέφρασε σε μεγάλο βαθμό με την πολιτική του δράση ο Αλέξανδρος Κουμουνδούρος.

β. Σελίδα σχολικού βιβλίου 93-94

Ήδη από το 1912, μετά τη σαρωτική νίκη του στις εκλογές, ο Βενιζέλος ήταν κυρίαρχος του πολιτικού παιχνιδιού, χωρίς ουσιαστική κοινοβουλευτική αντιπολίτευση. Το 1913, τον βασιλιά Γεώργιο Α΄ διαδέχθηκε στο θρόνο ο Κωνσταντίνος, στον οποίο ο Βενιζέλος, ένα χρόνο νωρίτερα, παραχώρησε το αξίωμα του αρχιστράτηγου. Μέχρι το 1915 οι δύο ισχυρές προσωπικότητες δεν ήρθαν σε σύγκρουση. Τα κόμματα της αντιπολίτευσης αναγνώριζαν στον βασιλιά το δικαίωμα να επιβάλλει τη δική του άποψη για την εξωτερική πολιτική, παραβλέποντας ότι κάτι τέτοιο ήταν αντισυνταγματικό. Αυτό ενίσχυσε τους εχθρούς της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, προ πάντων έναν κύκλο αντιδημοκρατικών αξιωματούχων.

Με αφορμή τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο, εκφράστηκαν διαφορετικές απόψεις ως προς τη σκοπιμότητα ή μη της συμμετοχής της Ελλάδας στον πόλεμο. Οι Φιλελεύθεροι τάσσονταν υπέρ της συμμετοχής στον πόλεμο, στο πλευρό της Αντάντ, επειδή προσδοκούσαν ότι με αυτόν τον τρόπο η Ελλάδα θα είχε εδαφικά οφέλη. Ο βασιλιάς και το Γενικό Επιτελείο είχαν διαφορετική εκτίμηση. Θεωρούσαν ανεύθυνη τη θέση των Φιλελευθέρων, εκτιμώντας ότι η έκβαση του πολέμου ήταν αβέβαιη και θα μπορούσαν να νικήσουν οι Κεντρικές δυνάμεις. Δεδομένης της κυριαρχίας της Αγγλίας στην ανατολική Μεσόγειο, και παρά τους δεσμούς του με τη Γερμανία, ο Κωνσταντίνος δεν μπορούσε να ζητήσει συμμετοχή στον πόλεμο στο πλευρό των Κεντρικών Δυνάμεων, γι' αυτό έλαβε θέση υπέρ της ουδετερότητας της Ελλάδας. Η εμμονή του Κωνσταντίνου στη θέση αυτή, τον οδήγησε να δράσει με τρόπο που υπέσκαπτε τα θεμέλια του

πολιτικού συστήματος. Ο βασιλιάς ανέπτυξε μυστική διπλωματία εν αγνοία της κυβέρνησης, καταφεύγοντας ακόμη και σε παράνομα μέσα (π.χ. παράδοση απόρρητων διπλωματικών εγγράφων στους Γερμανούς). Το 1915 προκάλεσε δύο φορές την παραίτηση της κυβέρνησης.

ΘΕΜΑ Β2

Σελίδα σχολικού βιβλίου 220

Η ευτυχής για την Ελλάδα έκβαση των Βαλκανικών πολέμων έδωσε και στο Κρητικό Ζήτημα την οριστική λύση του. Με το άρθρο 4 της Συνθήκης του Λονδίνου (30 Μαΐου 1913) ο σουλτάνος παραιτήθηκε από όλα τα δικαιώματά του στην Κρήτη, την οποία παραχωρούσε στις Μ. Δυνάμεις της Ευρώπης. Με ιδιαίτερη συνθήκη ειρήνης μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας (14 Νοεμβρίου 1913) ο σουλτάνος παραιτήθηκε από κάθε δικαίωμά του στην Κρήτη, η οποία έτσι εντάχθηκε στην ελληνική επικράτεια ως οργανικό και αναπόσπαστο τμήμα της. Οι Μ. Δυνάμεις αποδέχθηκαν σιωπηρά τη λύση αυτή, δηλώνοντας απλώς ότι έλαβαν γνώση των ενεργειών της ελληνικής κυβέρνησης.

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

α. Σελίδα σχολικού βιβλίου 138-139

Τους πρώτους μήνες του 1914 έγιναν αθρόες μεταναστεύσεις Μουσουλμάνων της Σερβίας, της Βουλγαρίας και της Ελλάδας προς τη Μικρά Ασία, οι οποίες υποκινήθηκαν σε γενικές γραμμές από την τουρκική κυβέρνηση. Αυτό έδωσε το πρόσχημα στην τουρκική κυβέρνηση, σε συνδυασμό με την επικείμενη είσοδο της Τουρκίας στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο, να εκδιώξει τους Έλληνες. Πρώτα θύματα υπήρξαν οι Έλληνες της Ανατολικής Θράκης, οι οποίοι εκδιώχθηκαν από τις εστίες τους στις αρχές του 1914. Το Μάιο οι διωγμοί επεκτάθηκαν και στη Δυτική Μικρά Ασία, με το πρόσχημα της εκκένωσης της περιοχής απέναντι από τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, για στρατιωτικούς λόγους. Όλη η επιχείρηση έγινε με την καθοδήγηση των Γερμανών, συμμάχων των Τούρκων. Η εκκένωση μεθοδεύτηκε πρώτα με ανθελληνική εκστρατεία του τουρκικού τύπου και καταπίεση των Ελλήνων για να εξαναγκαστούν σε «εκούσια» μετανάστευση. Σε πολλές περιπτώσεις διαπράχθηκαν λεηλασίες και δολοφονίες σε βάρος των Ελλήνων.

Οι διώξεις και οι εκτοπίσεις του ελληνικού στοιχείου συνεχίστηκαν, με μικρότερη όμως ένταση, και κατά τα επόμενα χρόνια, μέχρι το τέλος του πολέμου, το 1918, και επεκτάθηκαν και σε άλλες περιοχές (Μαρμαράς, Πόντος κ.ά.). Οι πρόσφυγες που έφθασαν στην Ελλάδα το διάστημα αυτό ανήλθαν σε πολλές χιλιάδες.

Από το κείμενο Α αξιοποιούμε τα εξής στοιχεία:

- ✓ «Σύμφωνα με τους Τούρκους» το πρόσχημα ήταν ότι «οι μουσουλμάνοι εγκατέλειπαν την ελληνική Μακεδονία και την Ήπειρο.»
- ✓ Τον Απρίλιο του 1914, 89.565 από την Ανατολική Θράκη πρόσφυγες φτάνουν στη Θεσσαλονίκη.
- ✓ Το Μάιο προστίθενται 30.352 από την Ανατολική Θράκη και μόλις 29 από τη Μικρά Ασία.
- ✓ Το πρώτο δεκαπενθήμερο του Ιουνίου ο αριθμός μειώνεται σε 21.622 πρόσφυγες από την Ανατολική Θράκη, όμως αυξάνεται ο αριθμός των εκτοπισμένων που προέρχονται από τη Μικρά Ασία. Συγκεκριμένα, αριθμούν 15.304 και είναι εντυπωσιακό το ότι η συντριπτική πλειονότητα (13.403) εκδιώκονται «το τριήμερο από τις 13 έως και τις 15 Ιουνίου.»
- ✓ Συνολικά, υπολογίζονται σε 156.872 «οι Έλληνες πρόσφυγες από την Ανατολική Θράκη και τη Μικρά Ασία που είχαν φτάσει στη Θεσσαλονίκη» τον Ιούνιο του 1914.

Από το κείμενο Β, τον πίνακα που παραθέτει στοιχεία από τη «Μαύρη Βίβλο» της Πατριαρχικής Επιτροπής, διαπιστώνουμε ότι, με βάση τον αριθμό των διωχθέντων, μεγαλύτερη ένταση προσέλαβε ο πρώτος διωγμός στον Πόντο, από όπου εκτοπίστηκαν 257.000 Έλληνες, ενώ από τη Δυτική Μικρά Ασία 145.000 και από τη Θράκη 88.000.

β. Σελίδα σχολικού βιβλίου 139

Οι καταπιέσεις που υπέστησαν οι Έλληνες πήραν τις εξής μορφές:

- Θεσπίστηκαν έκτακτες επιβαρύνσεις και επιτάξεις ειδών για τις ανάγκες του πολέμου.
- Τέθηκαν εμπόδια στις εμπορικές δραστηριότητές τους.
- Πληθυσμοί χωριών ή και ευρύτερων περιοχών μετατοπίστηκαν από τις ακτές προς το εσωτερικό της Μικράς Ασίας.
- Οι άνδρες άνω των 45 ετών, που δεν στρατεύονταν, επάνδρωσαν τα τάγματα εργασίας. Εκεί πολλοί πέθαναν από κακουχίες, πείνα και αρρώστιες. Όσοι είχαν ηλικία 20-45 ετών μπορούσαν αρχικά να εξαγοράσουν τη στρατιωτική τους θητεία. Όσοι δεν πλήρωσαν χαρακτηρίστηκαν λιποτάκτες. Μετά την κατάργηση της δυνατότητας εξαγοράς της θητείας σημειώθηκαν χιλιάδες λιποταξίες και όσοι συνελήφθησαν, εκτελέστηκαν.

Από το κείμενο Γ αξιοποιούμε τα εξής στοιχεία:

- ✓ Τα τάγματα εργασίας -«εργατικά τάγματα» όπως αναφέρονται στην πηγή- ήταν στρατόπεδα συγκέντρωσης που αποσκοπούσαν στην «εξόντωση του δυναμικότερου στοιχείου του ελληνικού πληθυσμού».

- ✓ «Οι Έλληνες εξαγόραζαν τη θητεία τους πουλώντας την περιουσία τους».
- ✓ «Οι φτωχότεροι κατέφευγαν στα βουνά» και «χαρακτηρίζονταν λιποτάκτες» ενώ «οι οικογένειές τους αντιμετώπιζαν σκληρά αντίποινα».
- ✓ 250.000 υπολογίζονται τα θύματα σύμφωνα με Έλληνες βουλευτές του ελληνικού κοινοβουλίου.

ΘΕΜΑ Δ1

α. Το 1927, με αφορμή το αίτημα της Ελλάδας στην Κοινωνία των Εθνών για παροχή πρόσθετου δανείου, τέθηκε το ζήτημα της δημιουργίας μιας κεντρικής κρατικής τράπεζας, που θα αναλάμβανε τη διαχείριση των χρεών, την έκδοση χαρτονομίσματος και την ενιαία εφαρμογή της κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής. Παρά τις αντιδράσεις της Εθνικής Τράπεζας και κάτω από την πίεση των ξένων συμβούλων, το Μάιο του 1927 ιδρύθηκε η Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία άρχισε τη λειτουργία της ένα χρόνο αργότερα και συγκεκριμένα στις 14 Μαΐου 1928, όπως αναφέρεται στο δευτερογενές ιστορικό παράθεμα του Κ.Κωστή (Κείμενο Α'). Πολύ γρήγορα πέτυχε σταθερές ισοτιμίες της δραχμής με τα ξένα νομίσματα, στηρίζοντας την έκδοση χαρτονομίσματος στα αποθέματά της σε χρυσό και συνάλλαγμα και εξασφαλίζοντας τη μετατρεψιμότητα του εθνικού νομίσματος σε χρυσό. Στη βάση αυτής δραστηριότητας βρίσκεται, σύμφωνα με τον Κ.Κωστή η σύνδεση της δραχμής με ένα νόμισμα «χρυσής βάσης», την Αγγλική λίρα συγκεκριμένα. Αυτή η σύνδεση δημιούργησε μια νέα ευνοϊκή πραγματικότητα στις οικονομικές ανταλλαγές, μια και οι δικαιούχοι του εθνικού νομίσματος είχαν τη δυνατότητα «με κάποιους περιορισμούς» να το μετατρέψουν σε λίρες. Ως αποτέλεσμα, η κυκλοφορία του νομίσματος και η χρηματοπιστωτική εικόνα της χώρας συνδέθηκε με τις «διακυμάνσεις» των συναλλαγών της με το εξωτερικό. Η επιτυχία αυτή οδήγησε τα δημόσια οικονομικά σε περίοδο ευφορίας, βελτίωσε την πιστοληπτική ικανότητα του κράτους, ενίσχυσε την εισροή συναλλάγματος και τις επενδύσεις και προκάλεσε μία ισχυρή δυναμική που επέτρεψε τις σημαντικές πολιτικές, θεσμικές και οικονομικές πρωτοβουλίες της τελευταίας κυβέρνησης του Ελευθερίου Βενιζέλου (1928-1932). Η περίοδος αυτή κράτησε μέχρι τις αρχές του 1932, οπότε εκδηλώθηκαν στη χώρα οι συνέπειες της μεγάλης οικονομικής κρίσης, που ξεκίνησε από τη Νέα Υόρκη το 1929. Η παγκόσμια οικονομική κρίση έφτασε στην Ελλάδα σε μία εποχή «ευημερίας». Η «ευημερία» σήμαινε ότι η εμπιστοσύνη των Ελλήνων σε ένα καλύτερο οικονομικά μέλλον είχε αποκατασταθεί, οι σκοτεινές εποχές της δεκαετίας του 1920 έδειχναν να απομακρύνονται, οι πληγές έκλειναν, η φτώχεια περιοριζόταν και το ελληνικό κράτος έδειχνε να σχεδιάζει το μέλλον με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση και αισιοδοξία.

β. Οι προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης να αποτρέψει την κρίση εξάντλησαν τα αποθέματα της χώρας σε χρυσό και συνάλλαγμα. Αίτιο γι' αυτό, όπως αναφέρεται στο δευτερογενές παράθεμα του Χ.Χατζηιωσήφ (Κείμενο Β'), υπήρξε η εγκατάλειψη από τη Μ.Βρετανία, τον Σεπτέμβριο του 1931 του «χρυσού κανόνα», ως συνέπεια της κρίσης της στερλίνας. Μπροστά στη νέα αυτή πραγματικότητα, τόσο η κυβέρνηση όσο και η Τράπεζα της Ελλάδας κατέβαλαν, καθόλη τη διάρκεια των ετών 1931 και 1932, προσπάθειες να αποτρέψουν το ενδεχόμενο απώλειας της δυνατότητας του εθνικού νομίσματος να

μετατρέπεται ελεύθερα, στη βάση του «κανόνα χρυσού συναλλάγματος». Στην αντίθετη περίπτωση θα ήταν δεδομένη η υποτίμηση της δραχμής, κάτι που θα καθιστούσε πρακτικά αδύνατη την «εξυπηρέτηση του εξωτερικού δημοσίου χρέους». Η κατάσταση, ωστόσο, δεν ήταν αναστρέψιμη. Την άνοιξη του 1932, η κυβέρνηση δεν μπόρεσε να αποφύγει την αναστολή της μετατρεψιμότητας του εθνικού νομίσματος, καθώς και την αναστολή εξυπηρέτησης των εξωτερικών δανείων.

γ. Έτσι εγκαινιάστηκε μια περίοδος ισχυρού κρατικού παρεμβατισμού στα οικονομικά ζητήματα, ιδιαίτερα στις εξωτερικές συναλλαγές, και μια πολιτική προστατευτισμού, με σκοπό την αυτάρκεια της χώρας. Ως τέτοια μέτρα νοούνται, σύμφωνα με το δευτερογενές παράθεμα του Άγγελου Βλάχου (Κείμενο Γ'), η κατάργηση της δυνατότητας να μετατρέπεται ελεύθερα η δραχμή σε συνάλλαγμα, η αναστολή εξυπηρέτησης του δημοσίου χρέους, η «αναδιοργάνωση του δασμολογίου» και η εφαρμογή της μεθόδου του διακανονισμού (clearing) στο εξωτερικό εμπόριο. Οι ρυθμίσεις αυτές, πρωτόγνωρες για τη χώρα, δημιούργησαν ένα «προστατευτικό φλοιό» απέναντι στην οικονομική κρίση. Η Ελλάδα μπήκε με τη σειρά της στο χώρο της κλειστής οικονομίας, όπου οι συναλλαγές καθορίζονταν περισσότερο από γραφειοκρατικές διαδικασίες παρά από ελεύθερες οικονομικές συμφωνίες. Τα μέτρα αυτά («δυναμικά» και «αντιδημοτικά» κατά τον Α.Βλάχο), στόχευαν στην αυτάρκεια της χώρας και στην εσωτερική ανάπτυξη, την «αυτοδύναμη» και ορθολογικά οργανωμένη οικονομία.

Στο εξωτερικό εμπόριο κυριάρχησε προοδευτικά η μέθοδος του διακανονισμού «κλήρικκ». Οι διεθνείς συναλλαγές δεν γίνονταν, δηλαδή, με βάση το μετατρέψιμο συνάλλαγμα αλλά με βάση διακρατικές συμφωνίες που κοστολογούσαν τα προς ανταλλαγή προϊόντα και φρόντιζαν να ισοσκελίσουν την αξία των εισαγωγών με την αντίστοιχη των εξαγωγών, στο πλαίσιο ειδικών λογαριασμών. Για μια χώρα, όπως η Ελλάδα, όπου οι συναλλαγές με το εξωτερικό ήταν έντονα ελλειμματικές, η διαδικασία αυτή, πέρα από τα αρνητικά, είχε και θετικά στοιχεία.